

Č. 36/2000

Návrh podle § 42 zákona o státním zastupitelství ve věcech, v nichž je předmětem návrhu na určení neplatnosti smlouva o prodeji podniku nebo jeho části, podává krajské státní zastupitelství ke krajskému soudu (§ 9 odst. 3 písm. b), bod cc) občanského soudního řádu).¹

Návrh podle § 42 zákona o státním zastupitelství ve věcech, v nichž je jedním z odpůrců Fond národního majetku České republiky, podává krajské státní zastupitelství ke krajskému soudu, jde-li o vztahy při podnikatelské činnosti.²

Při vyřizování agendy návrhů podle § 42 zákona o státním zastupitelství se státní zastupitelství setkávají rovněž s případy, kdy okresní soudy, jímž okresní státní zastupitelství podala žaloby podle § 42 citovaného zákona, věc z důvodu věcné příslušnosti postupují krajským soudům (popř. krajským obchodním soudům). V této souvislosti se jeví potřebné sjednotiti tuto praxi výkladovým stanoviskem o věcné příslušnosti státního zastupitelství k podávání žalob podle § 42 zákona, jež se řídí podle věcné příslušnosti soudu (§ 8 odst. 1 zákona o státním zastupitelství).

Dosavadní praxe státního zastupitelství vycházela z výkladu, podle kterého občanský soudní řád neupravuje zvláštní věcnou příslušnost soudů k rozhodování o těchto návrzích a je proto třeba vycházet z obecné úpravy v § 9 odst.1 o. s. ř., podle které jsou k řízení ve věcech náležejících do pravomocí soudů v prvním stupni příslušné zásadně okresní soudy. Podle tohoto výkladu nelze pominout, že návrhem je uplatňována neplatnost smlouvy za určitých specifických předpokladů vymezených zákonem o státním zastupitelství a že nejde o spor mezi účastníky této smlouvy, pro který platí například odchylná věcná příslušnost.

Poznatky ze soudní praxe však nepotvrzují zmíněný závěr, pokud jde o příslušnost k podávání žalob na určení neplatnosti smlouvy za podmínek § 42 zákona o státním zastupitelství v obchodních věcech.

Například ve věci sp. zn. 1 Spr 56/96 Krajského státního zastupitelství v Ostravě (a sp.zn. Zc 203/94 Okresního státního zastupitelství v Přerově) Okresní soud v Přerově rozhodl o zamítnutí žaloby podle § 42 zákona na určení neplatnosti smluv o převodu dvou závodů. Proti tomuto rozhodnutí podalo Okresní státní zastupitelství v Přerově odvolání. Odvolací soud rozhodl o nepřislušnosti okresního soudu a věc postoupil k novému projednání Krajskému obchodnímu soudu v Ostravě. Odvolací soud dovozoval věcnou nepřislušnost okresního soudu poukazem

¹ Je potřebné pouze připomenout, že zákonem č. 215/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách předsedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byly s účinností od 1. 1. 2001 mj. také zrušeny krajské obchodní soudy v Praze, Brně a v Ostravě. Návrh podle § 42 zákona o státním zastupitelství by byl samozřejmě až do 31. 12. 2000 podáván krajskými státními zastupitelstvími činnými při těchto soudech pro vyřizování věcí určitého druhu z obvodu jednoho nebo několika krajských soudů právě u příslušného krajského obchodního soudu.

² V této souvislosti je nutno upozornit na to, že dne 1. 1. 2001 nabývá účinnosti **novela občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.**, která podstatným způsobem zasáhne i do problematiky řešené tímto výkladovým stanoviskem, a to v tom smyslu, že nadále bude dána ve věcech návrhů podle § 42 zákona o státním zastupitelství, v nichž je předmětem návrhu na určení neplatnosti smlouva o prodeji podniku nebo jeho části, včetně věcí, v nichž jako odpůrce bude vystupovat Fond národního majetku, věcná příslušnost **okresního soudu jako soudu prvního stupně** (srov. § 9 odst. 1 ve spojení s § 9 odst. 3 o. s. ř.).

na § 9 odst. 3 písm. b), bod cc) o.s.ř. s tím, že jde o spor ze smlouvy o prodeji podniku.

Rovněž z odůvodnění rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci sp. zn. 10 Cmo 427/95 vyplývá, že podle § 9 písm. b) bodu cc) o.s.ř. krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních bez zřetele na to, zda účastníci závazkového vztahu jsou podnikatelé, spory ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části.

Obdobně podle usnesení Krajského soudu v Brně ve věci sp. zn. 13 Co 493/99 věcná příslušnost soudu se řídí občanským soudním řádem, přičemž kritériem rozlišení by měla být kvalifikace sporu z hlediska předmětu řízení a posouzení hmotněprávního vztahu mezi účastníky smlouvy, jejíž platnost má být podle žaloby zkoumána. Podle právního názoru tohoto soudu, má-li být předmětem sporu otázka platnosti smlouvy o části podniku, měl by být věcně příslušným soud, který by byl příslušný k rozhodování sporu ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části, bez ohledu na subjekt, který podal návrh na zahájení řízení.

K tomu se dále uvádí:

Příslušnost státního zastupitelství je vymezena § 8 odst. 1 zákona o státním zastupitelství, podle něhož státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí (srov. i čl. 10 odst. 1 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 3/1999, o postupu státního zastupitelství v netrestní oblasti, ve znění pokynu obecné povahy poř. č. 4/2000).

Podle § 9 odst. 1 o. s. ř. jsou k řízení v prvním stupni zásadně příslušné okresní soudy; krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně jen ty věci, které jsou taxativně uvedeny v ustanovení § 9 odst. 2 až 4 o. s. ř. Ve věcech návrhu na vyslovení neplatnosti smlouvy je třeba při stanovení příslušnosti soudu vycházet z obsahu předmětné smlouvy a ze subjektů smlouvy, bez ohledu na to, že na straně žalobce je účastníkem státního zastupitelství, jde o procesní účastenství a nikoliv o účastníka hmotněprávního vztahu.

Ve většině věcí týkající se návrhů státního zastupitelství podle § 42 zákona o státním zastupitelství je dána příslušnost okresních soudů. Pokud jde o předpoklady věcné příslušnosti krajských soudů, přicházela by v úvahu aplikace ustanovení § 9 odst. 3 písm. a), bod aa) o. s. ř., podle něhož krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních spory z právních vztahů mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jsou-li oba účastníci zapsáni v obchodním rejstříku. Jestliže tedy účastníky neplatné smlouvy, o převodu vlastnictví budou podnikatelé, a smlouva se bude týkat podnikatelských aktivit, bude dána příslušnost krajského soudu. V těchto případech se pro určení příslušnosti soudu vychází ze subjektů neplatné smlouvy a z věcného předpokladu, že ve smlouvě jde o absolutní obchod.

Příslušnost krajského soudu ve věcech obchodních sporů bez ohledu na účastníky závazkového vztahu je upravena v § 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř. Ve věcech návrhů podle § 42 zákona o státním zastupitelství může přicházet v úvahu, pokud jde o předmět smlouvy z případů vyjmenovaných v tomto zákonném ustanovení, zejména smlouva o prodeji podniku nebo jeho části (§ 9 odst. 3 písm. b), bod cc) o. s. ř.). V tomto směru lze odkázat i na rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 9. 1995, sp. zn. 6 Co 1505/95, jež bylo publikováno v Soudních rozhledech č. 4/1996, podle něhož směřuje-li žaloba na určení neplatnosti smlouvy o prodeji části podniku (§ 476 a násl. obchodního zákoníku), je dána věcná příslušnost krajského soudu ve věcech obchodních (§ 9 odst. 3 písm. c), bod cc) o. s. ř.), a to i tehdy, domáhá-li se určení neplatnosti smlouvy osoba třetí.

Pokud jde o příslušnost soudu ve věcech návrhů dle § 42 zákona o státním zastupitelství na určení neplatnosti smlouvy, jejímž účastníkem je Fond národního majetku, je opět třeba vycházet z předmětu řízení. Fond národního majetku má postavení podnikatele podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku v souvislosti s ustanovením § 4 zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodu majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a plní také řadu podnikatelských funkcí, které by jinak příslušely státu. V rámci rozhodnutí o privatizaci uzavírá Fond národního majetku svým jménem mj. smlouvy o prodeji podniků, jejich organizačních složek a částí jejich majetku, jež tvoří jeho majetek (§ 20 odst. 1 písm. g) zákona č. 171/1991 Sb.); v těchto případech je dána příslušnost krajských soudů z důvodu § 9 odst. 3 písm. c), bod cc) o. s. ř. Může však též nastat případ, kdy FNM uzavře neplatnou smlouvu o převodu vlastnictví k jiné věci, než podniku. V tomto případě by přicházelo v úvahu použití § 9 odst. 3 písm. a), bodu aa) o. s. ř., podle něhož krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních spory z právních vztahů mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jsou-li oba účastníci zapsáni v obchodním rejstříku. Zda jde při uzavírání smluv o právní vztahy při podnikatelské činnosti, je nutno v každém jednotlivém případě posoudit zvlášť. V této souvislosti je však třeba poznamenat, že v případě zjištění, že Fond národního majetku uzavřel smlouvu, která je absolutně neplatná z toho důvodu, že účastníci smlouvy nerespektovali ustanovení zákona omezující smluvní volnost, bylo by nezbytné provést šetření o tom, zda Fond národního majetku nepodá vlastní žalobu.

Pokud je tedy předmětem sporu smlouva o prodeji podniku, nebo jeho části, anebo pokud jsou účastníci smlouvy podnikatelé a smlouva byla uzavřena při jejich podnikatelské činnosti, bude k rozhodování sporu příslušný krajský soud, místně příslušný podle sídla některého z odpůrců (§ 85 odst. 4 o. s. ř. ve spojení s § 11 odst. 2 o. s. ř.).

Závěrem se uvádí, že určitou výkladovou pochybnost vyvolává například v § 9 odst. 3 písm. b), bodu cc) o. s. ř. použitý pojem „spory ze smlouvy“, neboť státní zastupitelství není ve sporu s účastníky smlouvy, které v žalobě označuje jako žalované. Pojem „spor“, je nutné chápat jako zákonné označení řízení sporného. Již ve starší literatuře bylo podáno vysvětlení v tom smyslu, že k podstatě sporného řízení (soudnictví sporného) není nutně zapotřebí, aby mezi stranami byl skutečně spor o to, která z nich je v právu.³ Jestliže je tedy v § 9 odst. 3 písm. b), bodu cc) o. s. ř. stanoveno, že krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních (bez zřetele na to, zda účastníci závazkového vztahu jsou podnikatelé) spory ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části, pak to neznamená nic jiného, než že tyto soudy rozhodují věc soudnictví

³ Srov. Hora, V: *Učebnice civilního práva procesního*, Všehrd, Praha 1947, str. 23.